

Handläggare
Stefan Bergström

Datum
2015-10-23

Diarienummer
UBN-2015-4229

Utbildningsnämnden

Revidering av program för lokaler i förskola, grundskola - F-9

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden föreslås besluta

- att** godkänna Generellt program för lokaler, förskola och grundskola F-9, daterat 2015-09-13; samt
- att** upphäva tidigare beslut om generellt program för lokaler, förskola och grundskola F-9, daterat 2010-04-30.

Sammanfattning

Det generella programmet för lokaler och utemiljöer för förskola och grundskola F-9 och fritidshem, beskriver Uppsala kommuns gemensamma syn på lokaler och stödjer den pedagogiska verksamheten i förskola och grundskola. Programmet tjänar som vägledning och inspiration vid ny-, om- och tillbyggnad och som stöd för utveckling av moderna pedagogiska arbets- och organisationsformer.

Uppsala kommun har efter tidigare beslut fått en ny organisation och behov finns därför att anpassa programmet till detta. Vidare har kostnaden för pedagogiska lokaler generellt hamnat högre än hos jämförbara kommuner.

Vid investeringar i ny-, om- och tillbyggnader är det för Uppsala kommun angeläget att skapa långsiktigt hållbara totallösningar. Det generella programmet skall vara en hjälp i detta genom att tydliga krav ställs på lokaler och utemiljö.

Nämnden föreslås godkänna Generellt program för lokaler - förskola och grundskola, daterat 2015-09-13 med vissa justeringar. Nämnden föreslås upphäva sitt beslut från om Lokalprogram för förskolor daterat 2010-04-30.

Bakgrund

För att slippa uppfinna hjulet i varje enskilt projekt, underlätta samt effektivisera processen för tidiga skeden har önskemål om generella program uppstått. Dels för att skapa en enhetlig syn på pedagogiska lokaler och dels för att kunna styra planering och utformning av lokaler och utemiljö.

I samband med då planerade nybyggnader av förskolor togs ett generellt program för förskolelokaler fram 2004. För att utveckla det programmet samt inbegripa även grundskola har detta programarbete vilket ledde till en revidering av programmet 2010. Ny organisation av förvaltningarna och ökat fokus på lokalkostnader har gjort att en ny översyn genomförts.

Ärendet

Stadsbyggnads- och utbildningsförvaltningen har tagit initiativ till att revidera gällande generellt program för förskola och grundskola F-9 (**bilaga**). Programmet beskriver en gemensam syn på pedagogiska lokaler.

Av styrelsen för vård och bildning tidigare taget beslut om generellt program för lokaler förskola och grundskola F-9, daterat 2010-04-30 upphävs i samband med beslut om reviderat generellt program.

Revidering av programmet har utgått från nu gällande program. Vid revideringen av programmet har ytanvändning granskats i syfte att utifrån väl fungerande lokaler skapa en kostnadseffektiv lokalanvändning. Programmet ska i själv inte vara kostnadsdrivande utan snarare utgöra ett redskap för en kostnadseffektiv ny-, om- och tillbyggnation.

Det nya programmets syfte är att skapa långsiktigt hållbara lösningar. Programmet ger förutsättningar för att detta mål ska kunna nås och detta har bl.a. gjorts genom att beakta flera olika parametrar såsom t ex framtida pedagogisk utveckling, personaltäthet, gruppstorlekar och ekonomiska förutsättningar i utformningen av lokalerna.

Lokaler som är anpassade för att passa många olika storlekar på elevgrupper och åldrar på barn/elever möjliggör en effektiv, ekonomisk användning av lokalyta.

Föreslaget generellt program beskriver lokaler som kan nyttjas av både förskola och grundskola upp till skolår 3 med vissa anpassningsåtgärder. Lokaltyper och rumsindelning för grundskolans årskurs 4-6 är också de planerade för en möjlig omställning för grundskolans årskurs 7-9 eller tvärtom.

Även om programmet beskriver rumsindelning för förskola till skolår 3, skolår 4-6 samt skolår 7-9 innebär inte det att det är fasta gränser mellan skolåren. Det ska vara möjligt att planera för en annan skolårsindelning, t ex skolår 6-9.

Programmet ska tjäna som vägledning vid ny-, om- och tillbyggnad och fungera som ett styrdokument för planering och utformning av pedagogiska lokaler i syfte att i tidigt skede effektivisera lokalprocessen. Programmet ger möjligheter att styra mot yteffektiva, generella och långsiktigt hållbara lösningar.

Nämnden föreslås godkänna förslaget till generellt program för lokaler, förskola och grundskola, förskoleklass – skolår 9 daterat 2015-09-13, med bifogade bilagor.

Som en följd av att nämnden föreslår godkänna det nya Generella programmet för lokaler föreslås nämnden upphäva sitt beslut från 2010-04-30.

Utbildningsförvaltningen

Birgitta Pettersson
Utbildningsdirektör

Handläggare
SBF, UBF

Datum
2015-10-22

PROGRAM FÖR LOKALER I FÖRSKOLA OCH GRUNDSKOLA F-9

MÅLBESKRIVNING

Målen med det generella programmet för lokaler är:

- att skapa en gemensam syn på hur lokaler kan stödja den pedagogiska verksamheten i förskolan och grundskolan
- att optimera förskolans och grundskolans lokaler för att möjliggöra ett generellt eller flexibelt lokalutnyttjande
- att skapa lokaler som möjliggör för verksamheterna att organisera sig i olika antal grupper och gruppstorlekar oberoende av ålder
- att skapa en modern skola anpassad för sin tid
- att utforma lokaler som stödjer ett arbetssätt med utgångspunkt från gällande läroplan och möjlighet att anpassa efter framtida läroplaner

Förslag till program godkännes:

Utbildningsförvaltningen dat 2015-

Kommunledningskontoret dat 2015-

Birgitta Pettersson
Direktör

Joachim Danielsson
Direktör

1 BAKGRUND OCH SYFTE

Det generella programmet för lokaler och utemiljöer för förskola och grundskola (förskoleklass - årskurs 9) beskriver Uppsala kommuns gemensamma syn på lokaler och stödjer den pedagogiska verksamheten i förskola och grundskola. Programmet tjänar som vägledning och inspiration vid ny-, om- och tillbyggnad och som stöd för utveckling av moderna pedagogiska arbets- och organisationsformer.

Vid investeringar i ny-, om- och tillbyggnader är det för Uppsala kommun angeläget att skapa långsiktigt hållbara totallösningar. Det generella programmet skall vara en hjälp i detta genom att tydliga krav ställs på lokaler och utemiljö.

Programmet beslutades 2010-09-27. Uppsala kommun har därefter fått en ny organisation och behov finns att anpassa programmet till detta.

1.1 BAKGRUND

För att slippa uppfinna hjulet i varje enskilt projekt, underlätta samt effektivisera processen för tidiga skeden har önskemål om generella program uppstått. Dels för att skapa en enhetlig syn på pedagogiska lokaler och dels för att kunna styra planering och utformning av lokaler och utemiljö.

I samband med då planerade nybyggnader av förskolor togs ett generellt program för förskolelokaler fram 2004. För att utveckla det programmet samt inbegripa även grundskola har detta programarbete startat.

1.2 SYFTE

Att sammanställa Uppsala kommuns gemensamma syn på pedagogiska lokaler och utemiljö, revidera styrdokument och effektivisera processen i tidigt skede. Därigenom skapas:

- yteffektiva lokaler
- tidsvinst genom att effektivisera processen i tidigt skede
- en enhetlig utformning av lokaler
- en enhetlig utformning av gårdar som främjar barns rörelse och hälsa genom att utgå från den senaste forskningen om barns hälsa samt de allmänna råden för utemiljöer (BFS 2015:1)
- generella och flexibla lokaler som kan anpassas till variationer i barnkullar och elevantal
- möjligheter till ett större samarbete mellan förskola och grundskola
- lokaler för nutida pedagogik och med utvecklingspotential för framtida pedagogik

1.3 FÖRKLARINGAR OCH BEGREPP

Program för lokaler i förskola och grundskola F-9 beskriver verksamhetens inriktning och ger vägledning för planering av pedagogiska lokaler i Uppsala.

Anvisningar och checklista i programskedet anger mer detaljerade krav.

Sambandsanalys förtydligar inbördes förhållanden mellan olika delar i lokalen.

Funktionsprogram anger specifika krav på respektive ingående rumstyp.

Barnyta är den del av förskolan som barnen disponerar. Specificeras i respektive objekt.

LOA Lokalarean; är användbar yta, uthyrningsbar yta, eller kontraktsyta.

BTA Bruttoarea; är byggnadens totala yta inkl. alla väggar och tekniska utrymmen.

Programyta är total lokalyta enligt lokalförteckningar, exkl. kommunikationsytor, väggar och tekniska ytor.

Lokalförteckningen sammanställer och redovisar olika lokaltyper, både inne och ute, till antal och till storlek, som förekommer i planerad byggnation. Den yta som redovisas kallas för programarea. Programarean kan redovisas som totalyta för den pedagogiska verksamheten alternativt som antal kvadratmeter per barn eller per elev.

Flexibilitet; behovet av flexibilitet och generalitet anges i respektive objekt.

2 PROGRAMFÖRUTSÄTTNINGAR

2.1 BESLUT OM PROGRAMARBETE

Stadsbyggnads- och utbildningsförvaltningen har tagit initiativ till att revidera gällande generellt program för förskola och grundskola F-9.

Beslut om att använda föreslaget generellt program som underlag för fortsatta planeringar och genomföranden av om-, ny- och tillbyggnader tas av utbildningsnämnden.

I de fall revidering är omfattande eller av principiell karaktär ska revidering av det generella programmet beslutas av utbildningsnämnden, i övriga fall av utbildningsförvaltningen.

Av styrelsen för vård och bildning tidigare taget beslut om generellt program för lokaler förskola och grundskola F-9, dat. 2010-04-30, upphävs i samband med beslut om reviderat generellt program.

Grundskola F-9 = grundskola förskoleklass till årskurs 9

2.2 MYNDIGHETSKRAV, LAGAR OCH FÖRORDNINGAR

Gällande myndighetskrav, lagar och förordningar ska följas.

2.3 STATLIGA OCH KOMMUNALA STYRDOKUMENT

Inför planering, genomförande och förvaltning av lokaler för skola och förskola ska statliga styrdokument såsom anvisningar och allmänna råd följas inklusive vägledning för utemiljö "Gör plats för barn och unga" (Boverkets rapport 2015:8).

Det generella programmet har sin utgångspunkt i läroplanerna för förskola (LpFö 98/10) och grundskola (Lgr 11). Programmet beskriver både den inre och yttre miljön. Utformning och benämningar på olika typer av ytor har sin utgångspunkt i verksamheternas uppdrag.

2.4 ARBETS- OCH KONSULTGRUPP

De personer som ansvarat för framtagandet av uppgifterna till revidering av programmet är:

Kontor/Förvaltning	Befattning	Namn
UBF Utbildningsförvaltningen	Sakkunnig grundskola	Åsa Wiberg Magdalena Olander Katarina Roland
	Sakkunnig förskola	Birgitta Gräll Birgitta Gisterå Yvonne Möller
	Sakkunnig Utemiljö	Anja Korpi Kardell
T & S Teknik & service	Sakkunnig storkök	Björn Carlsson
SBF Stadsbyggnadsförvaltningen	Projektsansvarig	Jens Skoglund
	Lokalplanerare	Roine Brunnberg
	Idrotts- och Fritidssamordnare	Sten Larsson
	Projektledare	Christer Eklind

De konsulter som varit delaktiga i revideringen av programmet för förskola, grundskola och utemiljö är:

Företag	Befattning	Namn
Tengbomgruppen AB	Programarkitekt	SvenGeorg Zeitler
Tengbomgruppen AB	Programarkitekt	Eva Mikkelsen
Teknik & Service	Landskapsarkitekt	Håkan Qvarnström
Teknik & Service	Landskapsarkitekt	Victoria Wirén

3 GENERELLA PROGRAMMETS INNEHÅLL

3.1 PROGRAMHANDLINGAR

Det generella programmet för lokaler förskola och grundskola F-9 består av följande handlingar:

- Verksamhetsbeskrivning förskola.
- Verksamhetsbeskrivning grundskola F-9.
- Program för lokaler i förskola och grundskola F-9
- Lokalprogram utemiljö
- Lokalprogram fritidsgård
- Anvisningar och checklista i programskede
- Lokalförteckningar förskola
- Lokalförteckningar grundskola F-9
- Sambandsanalys förskola
- Illustrationer
- Lokalförteckning idrott
- Lokalförteckningar kök (separat program)

Övriga handlingar som tagits fram som stöd för det generella programmet är:

- Funktionsprogram för samtliga i lokalförteckningarna redovisade lokaler
- Mall avvikelselista

3.1.1 Program för lokaler i förskola och grundskola F-9

Det generella programmet med tillhörande handlingar ska ses som ett verktyg som beskriver Uppsala kommuns krav på lokaler. Syftet är att fastighetsägare lättare ska ta till sig, förstå och följa upp de krav som Uppsala kommun ställer på sina pedagogiska lokaler med tillhörande utemiljö.

Även om det generella programmet alltid ska vara utgångspunkten vid planering av lokaler och utemiljö kan enskilda projekt behöva kompletteras med projektspecifika krav gällande exempelvis behov av specialundervisning, särskoleverksamhet, förberedelseklasser etc. I dessa fall är det av stor vikt att redovisa konsekvenserna för flexibiliteten mellan förskola och grundskola.

Beslut fattas av Uppsala kommun vid varje nytt lokalbehov, om enheten avser enbart förskola, enbart grundskola eller om förskola initialt ska kunna bedrivas inom grundskolelokal.

Vid ny-, om- och tillbyggnation ska flexibiliteten i det generella programmet bedömas från objekt till objekt. Bedömning skall göras av utbildningsförvaltningen.

3.1.2 Verksamhetsbeskrivning förskola och grundskola F-9

Verksamhetsbeskrivningar förskola och grundskola F-9 beskriver utbildningsförvaltningens vision om den pedagogiska inriktningen.

3.1.3 Anvisningar och checklista i programskede

Anvisningar och checklista i programskede innehåller förklaringar och beskrivningar av uppgifter att ta hänsyn till under planering, genomförande och användande av lokaler. Det är inte en projekteringsanvisning eller teknisk beskrivning.

Fastighetsägaren har till uppgift att se till att intentionerna i dokumentet arbetas in i det enskilda projektet. Dokumentet ska signeras och avvikelser ska redovisas för Uppsala kommun som en avvikelselista.

Vid om- och tillbyggnad skall stor hänsyn tas till befintlig byggnads utformning och avvikelser från generella anvisningar kan därför vara motiverat.

3.1.4 Lokalprogram

Det generella lokalprogrammet består av lokalförteckningar och sambandsanalyser. Lokalförteckningarna innehåller alla i projektet förekommande lokaltyper både inne och ute. Avsteg från lokalförteckningarna redovisas i varje enskilt projekt.

Den yta som redovisas kallas för programarea. Kommunikationsyta, innerväggar, ytterväggar och tekniska utrymmen redovisas inte i programarean.

Faktaruta:

Yta i kvm.

Enhet	Antal barn	Barnyta A)	Barnyta / barn	Program-yta inkl. Gem. lokaler x	Tot. programyta/ barn
Förskola	72	509	7,0	670	9,3
Förskola	108	759	7,0	940	8,7
Förskola	144	1008	7,0	1199	8,3
Lågstadium + F	120	-	-	1083	9,0
Låg-o mellan + F	360	-	-	2692	7,5
Mellan -Högst.	480	-	-	3843	8,0

x Exkl. teknik och idrottshall, inklusive kök.

A) Torg/verkstadskök är 0,65 kvm/barn oberoende av förskolans storlek.

3.1.5 Sambandsanalys

Generell sambandsanalys som visar viktiga sambandskrav mellan olika rum vilka bland annat påverkar hur personalen och eleverna arbetar finns framtagna för förskola och grundskolan. Den visar de krav som ställs på sambanden för att flexibiliteten i och mellan lokalerna ska kunna uppnås.

Det finns direkt och indirekt sambandskrav. Direkt sambandskrav innebär att man ska kunna ta sig mellan de olika rummen utan att passera ett annat rum, dvs rummen ska sammanbindas av en dörröppning. Ett indirekt sambandskrav innebär att rummen måste finnas i närheten. Man ska kunna ta sig mellan rummen via exempelvis en korridor eller ett annat rum.

3.1.6 Illustration

Illustrationer finns framtagna för att förtydliga programmets grundtankar. Observera att det enbart är exempel som redovisas i det generella programmet.

Det enskilda projektet inleds alltid med att ett specifikt program med lokalförteckning och sambandsanalys tas fram. Detta projektspecifika program skall godkännas av arbetsgruppen. Därpå skall fastighetsägaren redovisa en inplaceringsskiss där det visas hur programmet konkret (och på ett effektivt sätt) kan tillgodoses. När grundskolelokaler initialt ska användas till förskola, redovisas även denna lösning.

3.1.7 Funktionsprogram

Funktionsprogrammet redovisar verksamheternas krav på funktioner vilka ligger till grund för fastighetsägarens projektering av inre och yttre miljö samt installationer.

Innehållet är en beskrivning av de olika utrymmenas funktionskrav och är inte en teknisk beskrivning, rumsbeskrivning eller projekteringsanvisning. En funktion motsvarar ofta ett rum, men ingenting hindrar att flera funktioner grupperas i samma rum. Avsteg från det generella funktionsprogrammet redovisas i varje enskilt projekt.

4 VERKSAMHETSBESKRIVNING

4.1 VERKSAMHETSBESKRIVNING FÖRSKOLA OCH GRUNDSKOLA

4.2 FÖRSKOLA

4.2.1 Organisation

Förskoleverksamheten kan bedrivas som förskola eller pedagogisk omsorg och omfattar barn mellan 1 och 5 år. Det generella programmet redovisar förskola.

Omsorg, utveckling och lärande utgör en helhet i den pedagogiska miljön. I förskolan får barnen utforska omvärlden och ha roligt tillsammans med andra barn och vuxna. Förskolans lokaler skall främja trygghet, utveckling och lärande för alla barn.

Beskrivningen visar hur verksamheten i förskolan fungerar samt hur lokaler och utemiljö kan användas i den pedagogiska verksamheten.

4.2.2 Nyttjande

Förskolelokalen är under verksamhetens öppethållandetid, 06.00 - 18.00, fullt nyttjad. Någon förskola i varje geografiskt område kommer att vara nattöppen.

4.3 GRUNDSKOLA F-9

4.3.1 Organisation

Grundskolan omfattar förskoleklass, årskurs 1 till 9 och fritidshem. Programmet redovisar F-9 samt integrerat fritidshem.

Elevgruppers ålder återspeglas i lokalernas utformning samtidigt som kravet på flexibel användning kan tillgodoses. Anpassningen till elevernas ålder uttrycks i temaorden

- **Lek och lärande** - för årskurs F-3
- **Nyfikenhet och lärande** - för årskurs 4-6
- **Utmaning och lärande** - för årskurs 7-9

4.3.2 Nyttjande

För skollokaler ska nyttjandegraden (antal lokaler som nyttjas) vara 80 % under verksamhetens öppethållande.

5 LOKALER

5.1 FLEXIBILITET

Det generella programmet beskriver lokaler och utemiljö för förskola, grundskola F-3, 4-6, 7-9 och integrerat fritidshem för F-3.

Lokaler som är anpassade för att passa många olika storlekar och åldrar på barn- och elevgrupper möjliggör en effektiv, ekonomisk användning av lokalyta.

Vid framtagande av inplaceringsskiss av byggnad och av utemiljö för F-3 med förskola, redovisas lösningar för både förskola och F-3 för Uppsala kommun.

Vid nybyggnation kan det generella programmet behöva kompletteras med projektspecifika krav gällande exempelvis behov av specialundervisning, särskoleverksamhet, förberedelseklasser etc.

Vid nybyggnad ska flexibilitet i och mellan lokalerna gälla oavsett förskola eller grundskola. Vid ombyggnad av befintligt hus måste det i varje enskilt fall göras en rimlig bedömning. Ekonomi och åldersförändringar inom det geografiska upptagningsområdet avgör om det generella programmet ska gälla fullt ut eller om avsteg kan göras. Den samlade bedömningen görs av den kommunala arbetsgruppen tidigt i programskedet och beskrivs i behovsprogrammet.

Ett exempel på flexibilitet är att grundskolelokaler initialt används under några år till förskola. Förskolans specifika krav på t.ex. skötrum, kapprum och utemiljö måste då kunna ordnas.

Skollocalerna kommer också att användas av andra brukare, t.ex. som medborgarhus, för kvällskurser etc.

5.2 FÖRSKOLA

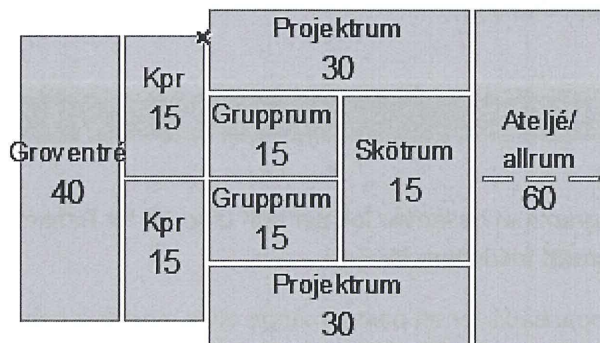
5.2.1 Pedagogiska lokaler

En sektion planeras för 36 barn och 6-7 pedagoger. En förskola kan bestå av två eller flera sektioner med gemensamma ytor, t.ex. groventré, torg/verkstadskök, som möjliggör matsal, stora möten och olika aktiviteter för många barn och vuxna.

Varje barngrupp om 18 barn har ett eget kapprum, projektrum och grupprum. Siffran 18 utgör en beräkningsgrund baserad på gällande norm för barngruppsstorlek inom Uppsala kommun. Det är ingen exakt siffra men det antal barn som tekniska dimensioneringskrav är beräknade på.

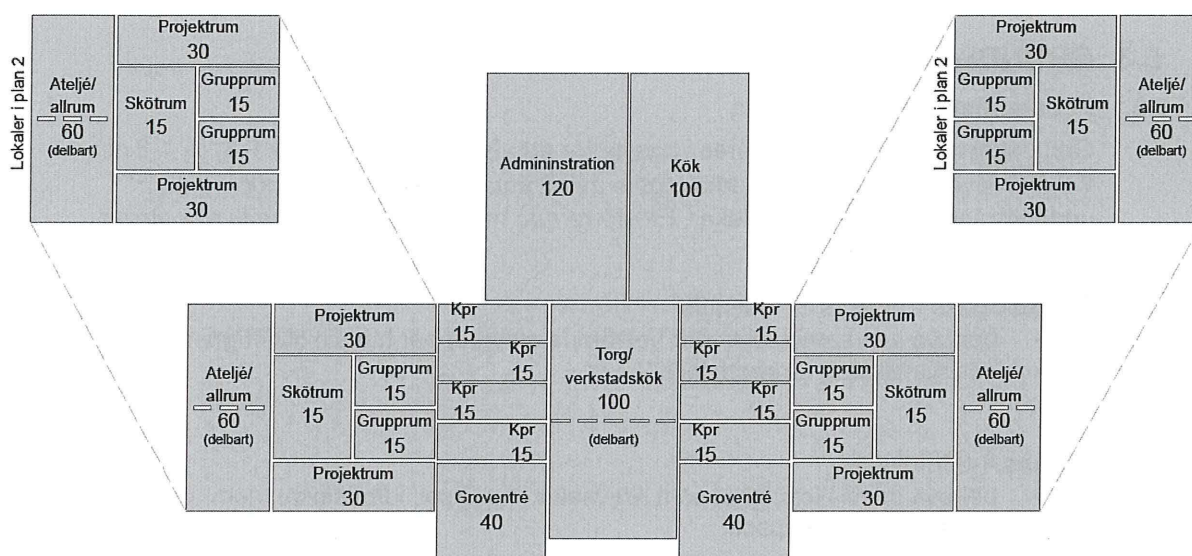
Kpr 15	Projektrum 30	Grupprum 15
-----------	------------------	----------------

Två barngrupper, 36 barn, har gemensam groventré och skötrum samt ett gemensamt allrum och ateljé. De delar även på ett rwc (i anslutning till den gemensamma groventrén) vilket möjliggör för rörelsehindrade barn att ingå, oavsett barngrupp.

4 barngrupper (72 barn), 6 barngrupper (108 barn) och 8 barngrupper (144 barn) har gemensamt torg/verkstadskök, alltså ett per förskola.

Allrummet och torget ska vara möjligt att dela av i två rum förslagsvis med hjälp av en utanpåliggande skjutdörr.

5.2.2 Gemensamma lokaler

Utöver de pedagogiska lokalerna för barnen har förskolan även samtalsrum, personalutrymmen, expedition, teknikutrymmen samt kök. Om köket ska vara tillagnings-, leverans- eller mottagningskök utreds i varje enskilt projekt.

5.2.3 Placering av lokaler

De lokaler där verksamhet med barnen bedrivs placeras om möjligt mot förskolegården, administrativa lokaler samt personalutrymmen placeras om möjligt på motsatt sida. Torg/verkstadskök och ateljé placeras med fördel mot gården.

5.3 GRUNDSKOLA

5.3.1 Pedagogiska lokaler - basyta

Grundskolans lokaler organiseras i basyta för ett visst antal elever i åk F-3, åk 4-6 och åk 7-9 inklusive fritidshem. Lokalerna utgörs av ett antal baslokaler och grupprum för undervisning i olika gruppstorlekar. Ett större rum med möjlighet att samla alla elever utgör en central punkt.

Förskoleklass - årskurs 3 förutsätts:

- behöva verksamhetsyta där bestämda elevgrupper har sin tillhörighet
- behöva tillgång till idrottslokal

Årskurs 4-6 förutsätts:

- behöva speciallokaler såsom slöjdsalar, musiksal, idrottslokal, hem- och konsumentkunskapssal

Årskurs 7-9 förutsätts:

- behöva speciallokaler såsom estetiska verkstäder, musiksal, idrottslokal, hem- och konsumentkunskapssal, elevuppehållsytor och laborationssalar

5.3.2 Gemensamma lokaler

Basytan kompletteras med ett antal gemensamma speciallokaler, omfattningen av dessa varierar med enheternas storlek och måste utredas från projekt till projekt. De utgörs av:

- Formateljéer – estetisk verksamhet och skapande i olika material
- Skolbibliotek - faktasökande, bearbetning, presentation och arkivering
- Hem och konsumentkunskap - matlagning, livsmedelsförvaring, avfallshantering, klädvård och hemskötsel
- Presentationsforum - presentation, kultur och tradition
- Idrott
- Storkök och restaurang
- Administrativa lokaler
- Vaktmästeri

Modersmålsundervisning och kommunala musikskolans undervisning ska bedrivas i skolans ordinarie lokaler.

Till skolans gemensamma utrymmen tillhör även administrativa lokaler, personalutrymmen, skolhälsovård, teknikutrymmen, storkök etc.

Elevhälsovårdens yta utreds i varje enskilt projekt. Vilum placeras med samband till elevhälsovården. Undersökningsrummet ska ha indirekt samband med wc för att exempelvis kunna utföra urinprov. Elevhälsovården ska kunna användas till andra funktioner då skolläkare eller skolsköterska inte nyttjar rummet.

Antalet arbetsplatser och storlek på arbetsrum anpassas efter den planerade verksamhetens omfattning.

Lärosalar får inte vara mindre än 60 kvadratmeter. Undantag kan godtas vid ombyggnad av befintligt hus om det medför svårhanterliga byggtekniska ingrepp eller har större ekonomisk påverkan. Undantag skall redovisas skriftligt samt motiveras för och godkännas av grundskolans ledning.

Uppsala kommun använder tre olika storlekar på idrottshallar. Tillgång till idrottshall och storlek avgörs i varje enskilt projekt. Behov av timmar i idrottshall och lokalisering preciseras.

I lokalförteckning för gemensamma lokaler redovisas samtliga gemensamma lokaler för alla årskurser. Projektanpassad lokalförteckning skall tas fram för varje enskilt projekt. Urval av de aktuella rummen för projektet görs tillsammans med grundskolecheferna på UVB.

5.3.3 Förskola i skollokaler

Initialt kan del av lågstadieskola användas som förskola. Fastighetsägaren redovisar plats för bl.a. skötrum och hur anpassning kan göras.

6 INSTALLATIONER

Fastighetsägaren ansvarar för att den flexibilitet som eftersträvas i planlösningen i det generella programmet för förskola och grundskola F-9 kan tillgodoses

Installationer i de mellanväggar som berörs av möjligheten till flexibilitet ska undvikas och hänsyn ska tas till placering av framtida elnischer. Teknikutrymmen ska om det är möjligt kunna nå utifrån.

7 UTEMILJÖ

7.1 ALLMÄNT

Bra utemiljöer är miljöer där lusten, spänningen och nyfikenheten får spelrum, miljöer som stimulerar till nya utmaningar, lockar till lek och fysisk aktivitet. Miljöer som också tillåter barn och unga att skapa, utforma platser och aktiviteter på egna villkor.

Förskole- och skolgården är en viktig del av den pedagogiska miljön. Utemiljön ska placeras och utformas så att det finns förutsättningar att bedriva ändamålsenlig verksamhet, vilket innebär att gården kan användas till lek, rekreation samt fysisk och pedagogisk aktivitet för den åldersgrupp som den är avsedd för.

Gården ska vara så rymlig att det utan svårighet eller risk för omfattande slitage går att ordna varierande terräng- och vegetationsförhållanden. Den ska också kännetecknas av goda sol- och skuggförhållanden, god luftkvalitet samt god ljudkvalitet. Närliggande miljöer som skog och parker kan också utnyttjas i den pedagogiska verksamheten.

På både förskolegårdar och skolgårdar ska det finnas plats för verksamheterna själva att utveckla rum och miljöer.

Gården ska placeras i direkt anslutning till lokaler för förskola, förskoleklass, skola årskurs ett till sex och fritidshem. Barnen och eleverna ska självständigt kunna ta sig

till gården. Gården placeras i direkt eller i nära anslutning till lokaler för skola årskurs sju till nio och eleverna bör självständigt kunna ta sig till gården.

Se även det separata utemiljöprogrammet för både förskola och grundskola som kompletterar detta lokalprogram. Boverkets allmänna råd och vägledning gäller som ett förtydligande av PBL:s krav.

7.2 FÖRSKOLA

På förskolegården skall finnas plats att sova utomhus under tak i vindskyddat läge i anslutning till förskolebyggnaden med uppsikt från t ex allrum.

7.3 GRUNDSKOLA

På skolgårdarna skall finnas plats för idrott utomhus; bollplaner, löparbanor mm.

Skolgårdarna kommer även att nyttjas både före och efter skoltid, på kvällar, helger och lov.

7.4 TRAFIK

Trafikmiljöerna kring förskola och skola skall särskilt studeras ur trafiksäkerhetssynpunkt. Barn skall enkelt kunna hämtas och lämnas av sina föräldrar utan att trafiksäkerheten för barnen försämrats.

Där så är möjligt placeras avlämningsplatsen för grundskolan 100 - 200 m från skolan enligt principen "Till skolan utan bil".

Backande fordonsrörelser vid angöring för transporter skall undvikas.

8 PROJEKTANPASSNING

8.1 NYBYGGNAD

Vid nybyggnad ska det generella programmet för lokaler följas.

Påverkande faktorer som måste tas hänsyn till kan exempelvis vara vad som står i detaljplanen, tomtens utformning och miljöförvaltningens krav på god inom- och utomhusmiljö.

8.2 OMBYGGNAD

Vid ombyggnad av befintlig byggnad ska stor hänsyn tas till lokalernas befintliga förutsättningar samt verksamhetens omfattning och organisation.

Det kan medföra att vissa lösningar i det generella programmet inte kan genomföras. Vid avvägning mellan större ingrepp i befintlig byggnad kontra krav i det generella programmet ska problemställning med konsekvensredovisning åter till stadsbyggnadsförvaltningens och utbildningsförvaltningens lokalplanerare.

Andra påverkande faktorer som kan utgöra avsteg är bland annat lagar och förordningar gällande utformning av byggnad/lokaler. Även befintlig teknik i byggnaden kan vara en begränsande faktor liksom krav från Arbetsmiljöverket, Socialstyrelsen, Livsmedelsverket, Folkhälsomyndigheten, Naturvårdsverket och miljöförvaltningen.

8.3 STORKÖK

Behovet av storkök (tillagningskök eller mottagningskök) för förskola och grundskola avgörs i varje enskilt projekt. Beslut om typ av kök och storlek fattas av Utbildningsförvaltningen. Storkök ingår inte det generella programmet för pedagogiska lokaler eftersom storkök används även i andra sammanhang. Det finns därför framtaget ett särskilt generellt program enbart för storkökslokaler. Gränsdragning mot restaurang beslutas. Restaurang med pentry ska vara möjligt hyra ut. Nattöppen förskola ska ha tillgång till kök.

8.4 AVVIKELSER

Avvikelser mot det generella programmet skall redovisas med hjälp av en avvikelsemall som finns framtagen som stöd till det generella programmet.

Källinformation:

Generellt program för lokaler och utemiljöer för förskola och grundskola (förskoleklass - årskurs 9) Dat: 2010-04-30

Riktlinjer för Utemiljö i förskola och grundskola i Uppsala kommun;
Fastighetsnämnden 2011-03-03.

Allmänna råd om friyta för lek och utevistelse vid fritidshem, förskolorskolor eller liknande verksamhet. Boverket (2015) BFS 2015:1

Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolan och förskolans utemiljö. Boverket och Movium (2015).

En handbok i utformning av förskolors utemiljöer. Chronvall, Sara (2010) SLU, Uppsala

Handläggare
Birgitta Gisterå
Yvonne Möller
Birgitta Gräll

Datum
2015-01-13, rev 2015-09-09

VERKSAMHETSBESKRIVNING FÖRSKOLA

Generellt lokalprogram rev. 2014

Programmet beskriver Uppsala kommuns gemensamma syn på lokaler och ska utifrån gällande styrdokument och aktuell forskning stödja det pedagogiska arbetet och tjäna som vägledning och inspiration vid ny- om- och tillbyggnad.

Skollagen 2010:800

För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas. (2 kap.35 §). Utbildningens syfte: Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet (8 kap.2 §)

Läroplan för förskolan Lpfö 98 reviderad 2010

Förskolans verksamhet ska präglas av en pedagogik där omvårdnad, omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. Verksamheten ska genomföras så att den stimulerar och utmanar barnets utveckling och lärande. Miljön ska vara öppen, innehållsrik och inbjudande. Verksamheten ska främja leken, kreativiteten och det lustfyllda lärandet samt ta till vara och stärka barnets intresse för att lära och erövra nya erfarenheter, kunskaper och färdigheter.

Verksamheten ska bidra till att barnen utvecklar en förståelse för sig själva och sin omvärld. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra grunden för förskolans verksamhet. Den ska utgå ifrån barnens erfarenheter, intressen, behov och åsikter. Flödet av barnens tankar och idéer ska tas till vara för att skapa mångfald i lärandet.

Skolverkets Allmänna Råd Förskolan Kap 1. Styrning och ledning: *"Det finns inga belägg för att det skulle finnas någon bestämd gruppstorlek eller personaltäthet som är optimal i alla sammanhang. Förutsättningarna varierar från grupp till grupp och från tid till annan" (sid 20). "Lokaler, miljö och material behöver vara utformade på ett sätt som främjar lek och lärande av olika slag och som ger möjlighet till alltifrån skapande och livliga aktiviteter till vila och lugna aktiviteter". "Det är viktigt att se till att lokalernas storlek och utformning, miljöfaktorer som luft, ljud och ljus samt val av material är säkra och hälsosamma för barnen" (sid 16).*

Lärande och fysisk miljö – en kunskapsöversikt om samspel mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola

Forskning i fokus nr 25, Myndigheten för skolutveckling (denna kunskapsöversikt beskriver forskning om samspelet mellan barns lärande och fysisk miljö i förskola) *Miljön sänder budskap om vad som förväntas ske i den pedagogiska verksamheten och därför ska den pedagogiska miljön vara utformad på ett sådant sätt att barns lärande både underlättas, stimuleras och utmanas. Miljön ska kunna användas och förändras på ett flexibelt sätt beroende på vilka verksamheter som pågår och vad som för tillfället intresserar barnen. Den fysiska miljön har betydelse för utveckling men också hur barn utvecklar en identitet till platsen. Rum för lärande bör ha verkstadskaraktär, miljöer som inspirerar till verksamhet och handling. Rummens och byggnaders estetiska kvaliteter, proportioner, material och ljussättning påverkar också välbefinnandet.*

Ledningsdeklaration Utbildningsförvaltningen, kommunal förskola

Demokratiska världsmedborgare

Förskolan är en del av samhället och samhället en del av förskolan. I samarbetet med hemmen ska barnens utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar främjas.

Förskolan är en mötesplats för interkulturella relationer som bygger på ömsesidighet och att se och respektera varandras rättigheter. Framtidstro och hopp – Barnets rätt att vara med och forma ett hållbart socialt, ekologiskt och ekonomiskt samhälle.

Koncept för förskolans lärmiljöer inom- och utomhus

Utbildningsförvaltningen, kommunal förskola

Utbildningsförvaltningens kommunala förskola har tagit fram ett koncept för förskolans lärmiljöer och utforskande arbetssätt. Rummens planering och utformning ska skapa förutsättningar för barns lärande genom att ge möjligheter till val, aktiviteter, samarbete samt ge förutsättningar för pedagogernas samarbete inom hela förskolan. Den pedagogiska miljön organiseras så att den stödjer barnens möten, lek och lärande i smågrupper och ger förutsättningar för kommunikation och skapande av relationer.

Lek – och lärmiljöer ute och inne:

- Bygg- och konstruktionsmiljö
- Sand- och vattenmiljö
- Ljusmiljö
- Ljudmiljö
- Språk- och IKT miljö
- Ateljémiljö
- Miljöer för avskildhet, avgränsning och ostördhet

Organisation Utbildningsförvaltningen, kommunal förskola

Det generella lokalprogrammet ska ge möjlighet att forma förskolan på olika sätt inom en yttre ram. En förskola kan bestå av två eller flera sektioner med vissa gemensamma ytor, t.ex. groventré, verkstadskök/ torg, som möjliggör matsal, stora möten och olika aktiviteter för många barn och vuxna, men där varje barngrupp om 18 barn har ett eget kapprum, projektrum och grupprum. Detta ger stor flexibilitet att organisera för variation i barnkullarnas storlek, barnens åldrar och ska möjliggöra arbete i mindre barngruppkonstellationer.

Lokalerna ska ges en generell utformning så att alla åldrar kan tas emot i alla delar av byggnaden.

Optimal ljus- och ljudmiljö samt fönstrens placering ska särskilt beaktas.

Inom sektionen ska det finnas möjlighet till överblick mellan rum.

Lokalerna ska stödja intentionerna i läroplanen.

Ytan för barn prioriteras – en miljö för barn.

Förväntad effekt av samarbete i arbetslag om 6-7 pedagoger med tillgång till gemensam lokalyta, flera rum och varierade lärmiljöer:

- Arbete i mindre, fler och varierade grupperingar
- Ökar barnens delaktighet, reella inflytande och valmöjligheter
- Mindre sårbart vid pedagogers frånvaro – genom förändrade grupperingar kan barnens arbete, projekt och aktiviteter pågå som planerat
- Ökad flexibilitet för pedagoger och barn att ompröva och utveckla arbetsformer/arbetssätt
- Effektiv schemaläggning – helhetsperspektiv och möjligheter till fler alternativa lösningar
- Ökad kompetens – kompetensen breddas och fördjupas när olikheter och fler perspektiv möts och möjliggör kollegialt lärande.
- Effektivare resursutnyttjande – lokaler, pedagoger och material

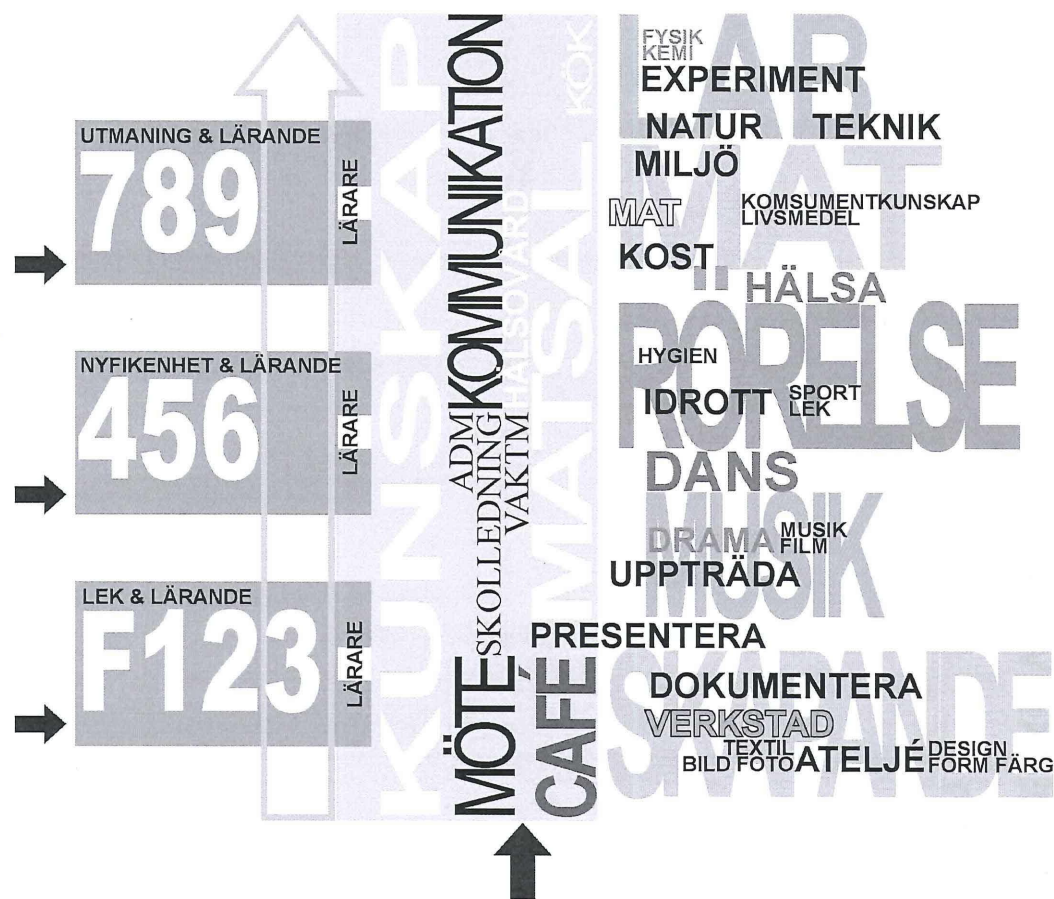
Antagen av förskolans ledningsgrupp 2015 -01-13

Inger Jonsson

Skolchef kommunal förskola

VERKSAMHETSBESKRIVNING

GRUNDSKOLA F-9

VERKSAMHETSBESKRIVNING FÖR GRUNDSKOLAN F-9

Verksamhetsbeskrivningen innefattar förskoleklass, grundskolas årskurser 1-9 och fritidshem.

Skollokalerna ska vara moderna och hållbara och ge varje elev möjlighet att utvecklas optimalt utifrån sina förutsättningar. Öppenhet och transparens är viktigt för att möjliggöra trygghet för alla som vistas i lokalerna. För att alla elever och medarbetare ska kunna prestera sitt bästa krävs lokaler som är anpassade efter olika behov.

Lokalerna ska vara utformade så att de inbjuder till lek, nyfikenhet, utmaning och lärande för alla åldrar. För att få omväxling och för att eleverna ska känna att något nytt och spännande väntar med stigande ålder, ska tonvikten läggas olika för olika åldrar:

- **Lek och lärande** för årskurs F-3
- **Nyfikenhet och lärande** för årskurs 4-6
- **Utmaning och lärande** för årskurs 7-9

Det ska även vara möjligt att använda lokalerna flexibelt och att kunna anpassa dem för olika åldersgrupper och inriktningar. Flexibilitet ska byggas in från start för att enkelt kunna överbrygga förändrade pedagogiska krav och ålderspucklar. Skollokalerna ska ge förutsättningar för goda möten mellan såväl elev och elev, elev och medarbetare, medarbetare och medarbetare. Lokaler som ska användas för skola måste utformas på ett sätt som tillåter intensiv och varierad användning över lång tid.

Det generella lokalprogrammets utformning och benämningar på olika typer av ytor tar sin utgångspunkt i grundskolans uppdrag. De följande avsnitten inleds med citat ur *Lgr11*, *grundskolans läroplan*, *Allmänna råd för fritidshemmen* och Skolverkets skrift *Förskoleklassen – uppdrag, innehåll och kvalitet*. Dessa ger exempel på den kunskapssyn och det uppdrag skolan har och som skall gestaltas i och stödjas av det generella lokalprogrammet.

Verksamhetsbeskrivningen är en del i det generella lokalprogrammet. Den ska ses som inspiration till hur ytor i programmet kan kombineras och innehåller därför ingen styrning i form av storlek på rum, rumsindelning eller absoluta samband. Avsikten är att det utifrån programmet ska finnas möjligheter att anpassa lokalerna efter de lokala förutsättningar och visioner som finns för respektive ny- och ombyggnadsprojekt.

Förskoleklassen

"En god pedagogisk miljö väcker elevernas nyfikenhet, intresse och lust att lära. Den speglar synen på lärande och utformningen av miljön har betydelse för elevernas möjligheter att utvecklas. Miljön kan organiseras och utformas så att den är stimulerande och kan förändras och anpassas utifrån elevgruppens och verksamhetens behov" (ur Förskoleklassen – uppdrag, innehåll och kvalitet)

Verksamheten i förskoleklassen ska vara en brygga mellan förskolan och grundskolan. Lokalerna ska vara utformade så att eleverna får möjlighet till ett lekfullt lärande med god plats för rörelse, lek och arbete i grupp och enskilt.

Fritidshem

"En samstämmig bild bland forskare är att barn som vistas i stimulerande lärmiljöer med möjlighet till interaktion och lek med kamrater och med kunniga och intresserade vuxna, har större möjligheter att utvecklas och lära sig än barn som inte haft tillgång till dessa miljöer. Huvudmannen och rektorn bör se till att eleverna har tillgång till säkra, hälsosamma och ändamålsenliga lokaler och utemiljöer som möjliggör en varierad pedagogisk verksamhet samt stödjer elevernas lärande och utveckling såväl enskilt som i grupp. Huvudmannen och rektorn ansvarar för att se till att fritidshemmets lokaler ger utrymme för olika typer av verksamhet, såväl livliga aktiviteter som lugnare och mer rofyllda, i både större och mindre grupper." (ur Allmänna råd för fritidshem)

Styrdokumentet visar på vikten av god utformning av lokaler och miljö för att fritidshemmen ska kunna vara det komplement till skolans verksamhet som avses. Där påpekas också vikten av samverkan och samutnyttjande av lokaler för de olika verksamheterna. För att detta ska kunna vara möjligt behövs olika miljöer som lämpar sig för olika typer av aktiviteter för eleverna. Miljöer för lugn och avkoppling är nödvändigt då många elever vistas en stor del av sin fritid i fritidshemmets lokaler.

Basyta

"Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna ska tillägna sig kunskaper. Skolan ska sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen. En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja till att pröva egna idéer och lösa problem. Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar ett förhållningssätt som främjar entreprenörskap.

Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter." (ur Lgr11)

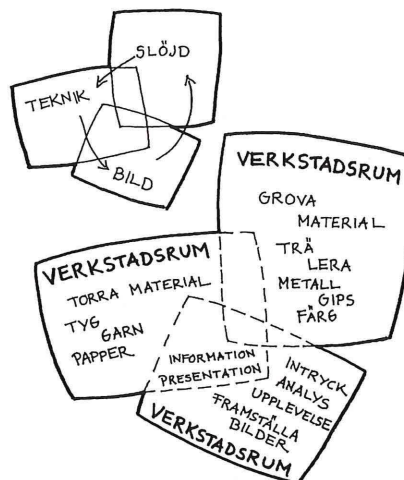
Basytan avser en större yta för en bestämd elevgrupp som är en fast utgångspunkt i deras dagliga arbete och verksamhet. Basytan ska rymma lärosalar, grupprum, förråd, uppehållsyta och lärararbetsplatser.

För elever i förskoleklass till årskurs tre utgör basytan tillsammans med ytterligare ett par lärosalar även lokaler för fritidshem. Dessa ytor ska inredas för att även kunna användas som specialsalar i exempelvis bild och slöjd.

Basytans utformning anpassas efter skolform och elevernas ålder. Det ska synas på inredning och utrustning vilka elever lokalerna är anpassade för, samtidigt som de på ett lätt sätt ska kunna göras om för att passa en annan åldersgrupp eller skolform. För att underlätta överblick och möten bör rummen inom basytan grupperas så att god synkontakt mellan dem uppnås och glasväggar/glasdörrar användas.

Specialsalar med ämnesinriktning

”Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna ska tillägna sig.”

Utformningen av specialsalar ska anpassas till moderna lärmeteroder. Specialsalarna med ämnesinriktning placeras i närheten av varandra för att underlätta samarbetet. Specialsalarna samutnyttjas och används på ett flexibelt sätt. I de gemensamma ytorna ska det finnas bra möjligheter att presentera elevarbeten.

- Specialsal i ämnet slöjd - bearbetning av grova material som trä, metall, lera, gips och färg
- Specialsal i ämnet slöjd - bearbetning av torra/finare material som textil, garn och papper samt för informationssökande och presentation
- Specialsal i ämnet bild - olika former av bildframställning samt funktioner för upplevelse, intryck, analys och presentation av bild i olika former
- Specialsal i ämnet musik - musikskapande enskilt och i grupp med hjälp av röst, akustiska instrument och digitala verktyg
- Specialsal i ämnet hem- och konsumentkunskap - modern matlagning, klädvård, hemskötsel, ekonomi, hälsa och hållbar utveckling
- Specialsal i ämnet Biologi, Fysik, Teknik och Kemi – genomförande av enkla experiment, systematiska och naturvetenskapliga undersökningar och laborationer.
- Specialsal för ämnet idrott och hälsa - styrketräning, konditionsträning, rörlighetsträning och användande av olika gymnastikredskap. Lek, spel och idrott, inomhus, samt dans och rörelse till musik.

Skolbibliotek

"Skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Skolan ska förmedla de beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga."

Skolbiblioteket ska vara en plats där det finns resurser i form av medier, teknik och personal för att förmedla, söka och värdera information och läsupplevelser av olika slag. Vidare ska biblioteket vara anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning. Rummet kan utformas på olika sätt beroende på skolans behov och placeras centralt på skolan för att det ska vara tillgängligt för alla.

Skolrestaurang

Skolrestaurangen ska vara en lugn, trivsamt miljö med fungerande logistiska lösningar. Lokalen ska kunna användas till andra aktiviteter under och efter skoldagen.

Teknik

Informations- och kommunikationsteknik är en självklar del av en modern skola som ska ge eleverna goda förutsättningar för arbets- och samhällsliv. Den nyaste tekniska utvecklingen ska finnas med. Trådlös datakommunikation liksom tätt placerade nätuttag behövs för att kunna utnyttja utrymmen på ett flexibelt sätt. Säkra förvaringsmöjligheter för teknisk utrustning måste placeras strategiskt över skolan.

Utemiljö

På skolgården sker spontant socialt samspel mellan elever men den ska även fungera som undervisning och organiserad lek. Skolgården ska anpassa till aktiviteter för olika åldrar och årstider och främja rörelse och aktivitet.

Antagen av grundskolans ledning 2015-04-01

Lars Romanus
Verksamhetschef kommunal grundskola

